

UZASADNIENIE

do zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z dnia 22 listopada 2019r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki w Jaworznie PLH240042

I Uzasadnienie merytoryczne

Zgodnie z art. 28 ustawy z 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614 z późn. zm.) dla obszaru Natura 2000 regionalny dyrektor ochrony środowiska ustanawia, w drodze aktu prawa miejscowego, w formie zarządzenia, plan zadań ochronnych, kierując się koniecznością utrzymania i przywracania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków zwierząt dla których ochrony utworzono obszar Natura 2000.

Decyzją Komisji Europejskiej 2013/741/UE z 7 listopada 2013 r. obszar Łąki w Jaworznie PLH240042 został zatwierdzony i uznany jako obszar mający znaczenie dla Wspólnoty.

Zgodnie ze Standardowym Formularzem Danych opracowanym w sierpniu 2010 r. (zaktualizowanym w lipcu 2019r.) obszar Natura 2000 Łąki w Jaworznie PLH240042 został wyznaczony dla ochrony:

- siedliska przyrodniczego:
6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*)
6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*)
- gatunków zwierząt:
6177 Modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*
6179 Modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*

Projekt zarządzenia w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Łąki w Jaworznie PLH240042 został przygotowany zgodnie z art. 28 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 17 lutego 2010 r. w sprawie sporządzania planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 (Dz. U. z 2010 r. Nr 34 poz. 186 z późn. zm.).

Ponieważ w granicach obszaru Natura 2000 Łąki w Jaworznie PLH240042 nie ma krajowych form ochrony przyrody, dla których ustanowiono plan ochrony uwzględniający zakres, o którym mowa w art. 28 ust. 10, nie zachodzą przesłanki do wyłączenia całości lub części obszaru Natura 2000 ze sporządzania planu zadań ochronnych, określone w art. 28 ust. 11 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie przyrody.

Obszar Natura 2000 leży w granicach administracyjnych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasów Państwowych Nadleśnictwa Chrzanów, dla którego plan urządzenia lasu nie zawiera zakresu, o którym mowa w art. 28 ust. 10 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. W związku z tym nie może mieć zastosowania przepis art. 28 ust. 11 pkt 3a ustawy o ochronie przyrody.

Plan zadań ochronnych będący przedmiotem niniejszego zarządzenia, został przygotowany z uwzględnieniem zapisów Standardowego Formularza Danych dla przedmiotowego obszaru oraz wszystkich dostępnych danych i materiałów, a w szczególności opracowania:

- Blaik T. 2018 Rozpoznanie przyrodnicze w obszarze Łąki w Jaworznie
- Cabała S. 2008 Raport z weryfikacji kompletności sieci Natura 2000 w województwie śląskim.
- Chłond D., Gorczyca J., Herczek A. 2010. Inwentaryzacja modraszków i boru jodłowego w województwie Śląskim. Dokumentacja przyrodnicza dla obszarów NATURA 2000 w woj. śląskim: Dąbrowskie Łąki, Łąki w Jaworznie, Łąki w Sławkowie, Łąki w Śliwie, Lemańskie Jodły.

Zapisy planu zadań ochronnych sformułowano z uwzględnieniem następujących ustaleń dotyczących stanu ochrony siedliska przyrodniczego, dokonanych na podstawie dostępnych danych, w tym ww. opracowań.

Potwierdzono występowanie w stanie kwalifikującym do uznania za przedmioty ochrony w obszarze Natura 2000:

- 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*).
- 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*)
- 6177 Modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*
- 6179 Modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*

Mając na względzie uwarunkowania formalne i merytoryczne w Planie Zadań Ochronnych wskazano zidentyfikowane podczas prac nad planem:

1. Zagrożenia dla zachowania właściwego stanu ochrony przedmiotów ochrony określono na podstawie faktycznego stanu siedliska lub gatunku i jego siedliska. Podczas analizy czynników powodujących lub mogących stanowić potencjalne zagrożenie dla zachowania siedlisk lub gatunków i ich siedlisk we właściwym stanie ochrony, zidentyfikowano zagrożenia istniejące i potencjalne. Nasilanie się wskazanych w Zarządzeniu (zał. 3 do Zarządzenia) czynników może przyczynić się do pogorszenia stanu ochrony siedlisk lub gatunków i ich siedlisk w obszarze Natura 2000.

Odnośnie do siedliska przyrodniczego: 6410 Zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) jako zagrożenia istniejące wskazano: **A03.03** Zaniechanie/ brak koszenia, **I01** Obce gatunki inwazyjne, **I02** Problematyczne gatunki rodzime, **J02.01** Zasypywanie terenu, melioracje i osuszanie – ogólnie, **K02.01** Zmiana składu gatunkowego (sukcesja), **K02.02** Nagromadzenie materii organicznej, **M01** Zmiana czynników abiotycznych.

Obecnie zdecydowana większość płatów siedliska w obrębie obszaru Natura 2000 nie jest użytkowana. Tylko w niektórych miejscach są one koszone. Brak koszenia powoduje spontaniczne, powolne zmiany składu gatunkowego, rozrost niektórych ekspansywnych gatunków zielnych (m.in. wiązówka błotna *Filipendula ulmaria*, trzęślica modra *Molinia caerulea*, trzcina pospolita *Phragmites australis*, tojeść pospolita *Lysimachia vulgaris*, trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*, jeżyny *Rubus* spp., ostrożeń polny *Cirsium arvense*), kosztem roślin łąkowych, typowych dla siedliska, a także powolne wkraczanie roślinności krzewiastej. W płatach nieużytkowanych kośnie siedlisk zaczynają się także pojawiać pospolite w tym regionie gatunki inwazyjne, głównie nawłóć kanadyjska *Solidago canadensis* oraz nawłóć późna *Solidago serotina*. Wskutek długotrwałego braku użytkowania kośnego w płatach siedliska nagromadziła się dość gruba warstwa nierozłożonych, martwych części roślin (tzw. wojłoku). Utrudnia to kiełkowanie i wzrost siewek wielu gatunków roślin łąkowych. Charakter roślinności w płatach siedliska świadczy o tym, że w ostatnim czasie w obszarze nastąpiło obniżenie poziomu wód gruntowych. Jest to prawdopodobnie spowodowane ociepleniem się klimatu przy jednoczesnym braku zwiększenia sum opadów. Związany z tym znaczny wzrost parowania w konsekwencji przyczynił się do większej utraty wody z wierzchniej warstwy gleby. Obniżenie poziomu wód gruntowych jest również spowodowane innymi przyczynami, w tym prowadzonymi w przeszłości pracami melioracyjnymi. Wynikiem jest stopniowa zmiana składu gatunkowego zbiorowisk łąkowych, w tym rozprzestrzenianie się gatunków preferujących lub tolerujących suchsze podłoże.

Jako zagrożenia potencjalne uznano: **A02** Zmiana sposobu uprawy, **A08** Nawożenie /nawozy sztuczne/, **B01** Zalesianie terenów otwartych, **G05.07** Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak, **D01.04** Drogi kolejowe, w tym TGV, **C01.04** Kopalnie.

Brak opłacalności wynikającej z użytkowania łąkowego może spowodować zamianę siedlisk łąkowych w grunty orne i wprowadzanie na nie nieco bardziej dochodowych upraw. Stosowanie nawozów w celu zwiększenia wydajności produkcyjnej łąk może spowodować wzrost żyzności siedliska oraz zmiany w strukturze i składzie gatunkowym siedlisk łąkowych na korzyść wysoko produktywnych traw. Ze względu na małą rentowność uprawy roli w miejscach występowania płatów siedliska 6410 możliwe jest, że część prywatnych właścicieli przeznaczy te grunty do zalesienia. Użytkowanie łąkowe polegające na regularnym stosowaniu zabiegów koszenia w okresie typowym dla innych zbiorowisk łąkowych (okres od drugiej połowy czerwca do końca lipca) może ograniczać możliwość wykształcania nasion przez późno kwitnące gatunki typowe dla siedliska 6410, powodując spadek ich udziału w runi łąkowej na rzecz gatunków łąk świeżych oraz łąk wilgotnych ze zw. *Calthion*. Prace w obrębie terenów kolejowych w granicach obszaru w celu utrzymania i modernizacji mogą się wiązać z fizycznym niszczeniem siedliska. Eksploatacja górnicza może skutkować obniżeniami terenu i zapadliskami, co może się wiązać ze zmianą stosunków wodnych i przekształceniem składu gatunkowego siedliska.

Odnośnie do siedliska przyrodniczego: 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*) brak zagrożeń istniejących wszystkie zagrożenia mają charakter potencjalny. Są nimi: **A02** Zmiana sposobu uprawy, **A03.03** Zaniechanie/ brak koszenia, **A08** Nawożenie /nawozy sztuczne/, **K02.01** Zmiana składu gatunkowego (sukcesja), **G05.07** Niewłaściwie realizowane działania ochronne lub ich brak, **C01.04** Kopalnie. Brak opłacalności wynikającej z użytkowania łąkowego może spowodować zamianę siedlisk łąkowych w grunty orne i wprowadzanie na nie nieco bardziej dochodowych upraw. Stosowanie nawozów w celu zwiększenia wydajności produkcyjnej łąk może spowodować wzrost żyzności siedliska oraz zmiany w strukturze i składzie gatunkowym siedlisk łąkowych na korzyść wysoko produktywnych traw. Zaniechanie użytkowania kośnego może spowodować spontaniczne, powolne zmiany składu gatunkowego, rozrost niektórych ekspansywnych gatunków zielnych, kosztem roślin łąkowych, typowych dla siedliska, a także powolne wkraczanie roślinności krzewiastej. W płatach

nieużytkowanych kośnie siedlisk mogą się także pojawiać pospolite w tym regionie gatunki inwazyjne. Regularne powtarzanie się wczesnego koszenia runi łąkowej (koniec maja) w niektórych płatach w następnych latach może spowodować ograniczenie liczebności wielu gatunków łąkowych (brak możliwości wytworzenia dojrzałych nasion), a w konsekwencji obniżenie różnorodności florystycznej. Eksploatacja górnicza może skutkować obniżeniami terenu i zapadliskami, co może się wiązać ze zmianą stosunków wodnych i przekształceniem składu gatunkowego siedliska.

Odnośnie do gatunków zwierząt: 6177 Modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*, 6179 Modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous* jako zagrożenia istniejące wskazano: **A03.03** Zaniechanie/ brak koszenia, **I01** Obce gatunki inwazyjne, **I02** Problematyczne gatunki rodzime, **K02.01** Zmiana składu gatunkowego (sukcesja).

Większość łąk w granicach siedliska nie jest użytkowana kośnie (w roku 2018 koszone były tylko pojedyncze działki z niskim udziałem krwiściągu, o mniejszym znaczeniu). Znaczna część łąk została dawno porzucona na co wskazuje miejscami zaawansowana sukcesja wtórna. Zanikanie kultury łąkarskiej stanowi główne zagrożenie dla siedliska gatunku, którego zachowanie we właściwym stanie (optymalnie w ramach siedliska 6410) jest uwarunkowane ekstensywnym koszeniem łąk. Ich długoletnie odłogowanie prowadzi do powolnych niekorzystnych zmian florystycznych, fitocenotycznych, wreszcie do redukcji powierzchni siedliska w wyniku jego zarastania przez roślinność obcą siedliskowo, w tym gatunki niełąkowe. Zarzucenie koszenia sprzyja pojawianiu się i rozprzestrzenianiu wysokich bylin. Szczególnie ekspansywnymi gatunkami są nawłocie: kanadyjska *Solidago canadensis* i późna *S. serotina*. Miejscami w wyniku ich rozrostu doszło już do znacznego odkształcenia siedliska, a nawet wykształcenia się jednogatunkowych agregacji (na razie niedużych) zastępujących roślinność łąkową. Problematycznymi gatunkami są zwłaszcza trzcinnik piaskowy *Calamagrostis epigejos*, trzcina pospolita *Phragmites australis* i ostrożeń polny *Cirsium arvense*, miejscowo osiągające wysokie zagęszczenie. W miejscach nadmiernego rozrastania się wymienionych gatunków dochodzi do zacieniania utrudniającego rozwój krwiściągu, zmniejszania się jego zagęszczenia, a w razie formowania się bardziej zwartych agregacji do zaniku siedliska. W konsekwencji odłogowania lub całkowitego porzucenia części łąk wkraczają krzewy oraz nalot i podrost drzew. Miejscami doszło do rozdrobnienia i znacznej izolacji płatów siedliska w wyniku rozwoju zarośli i zaawansowanej sukcesji gatunków drzewiastych.

Jako zagrożenia potencjalne uznano: **A02** Zmiana sposobu uprawy, **B01** Zalesianie terenów otwartych, **D01.04** Drogi kolejowe, w tym TGV, **C01.04** Kopalnie.

Zanik łąkarstwa może prowadzić do zamiany części porzuconych łąk w grunty orne i wprowadzenia bardziej dochodowych upraw. Możliwe częściowe przeznaczenia porzuconych i obecnie silnie zarastających łąk na cele zalesieniowe. Prace w obrębie terenów kolejowych w granicach obszaru w celu utrzymania i modernizacji mogą się wiązać z fizycznym niszczeniem siedliska. Eksploatacja górnicza może skutkować obniżeniami terenu i zapadliskami, co może się wiązać ze zmianą stosunków wodnych i przekształceniem składu gatunkowego siedliska.

Zagrożeniom przyporządkowano kody i opisy z Listy referencyjnej zagrożeń, presji i działań stanowiącej załącznik nr 5 obowiązującej Instrukcji wypełniania Standardowego Formularza Danych obszaru Natura 2000.

2. Cele działań ochronnych dla przedmiotów ochrony określono mając na względzie potrzebę co najmniej utrzymania siedlisk lub gatunków i ich siedlisk w obszarze w tym poprawy ich stanu ochrony (zał. 4 do Zarządzenia). Odnośnie do siedliska 6410 Zmienneowilgotne łąki trzęślicowe (*Molinion*) jako cel wskazano poprawę i/lub utrzymanie na obecnym poziomie wskaźników i/lub parametrów na poszczególnych stanowiskach. Odnośnie do siedliska przyrodniczego: 6510 Ekstensywnie użytkowane niżowe łąki świeże (*Arrhenatherion*) jako cel wskazano utrzymanie na poziomie U1 obecnego stanu siedliska (utrzymanie poziomu oceny wskaźników struktury i funkcji na stanowisku. Odnośnie do gatunków zwierząt: 6177 Modraszek telejus *Maculinea (Phengaris) teleius*, 6179 Modraszek nausitous *Maculinea (Phengaris) nausithous*) jako cel wskazano poprawę i/lub utrzymanie na obecnym poziomie wskaźników i/lub parametrów w poszczególnych enklawach.

Cel działań ochronnych ma bezpośrednie odzwierciedlenie w działaniach określonych w zał. 4 do zarządzenia.

3. Działania ochronne dla przedmiotów ochrony zostały sformułowane z uwzględnieniem osiągnięcia założonych celów.

Działania ochronne podzielono na obligatoryjne i fakultatywne. Jako działanie obligatoryjne uznano zachowanie siedlisk przyrodniczych i siedlisk gatunków, stanowiących przedmioty ochrony położonych na trwałych użytkach zielonych, a także ekstensywnie użytkowanie kośnie, kośno-pastwiskowe lub

pastwiskowe trwałych użytków zielonych; a jako wykonawcę tych działań wskazano właścicieli gruntów. Działania fakultatywne, ze względu na swój charakter, mogą być realizowane w ramach korzystania z mechanizmów finansowych określonych we wspólnej polityce rolnej dlatego jako wykonawcę tych działań również wskazano właścicieli, posiadaczy lub dzierżawców. Jedynie działania fakultatywne polegające na odkrzewianiu i usuwaniu podrostu drzew, usuwaniu nawłoci i usuwaniu trzciny z siedlisk, może być finansowane poprzez zastosowanie innych mechanizmów. W przypadku braku zainteresowania ze strony właścicieli, posiadaczy, dzierżawców gruntów zadania te może realizować Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach. W odniesieniu do przedmiotów ochrony zaplanowano również monitoring stanu, który jest tożsamy z monitoringiem realizacji działań ochronnych, w obrębie wyznaczonych powierzchni badawczych (transekty), przez okres obowiązywania planu zadań ochronnych, w celu zaobserwowania zmian w fizjonomii siedliska przyrodniczego, siedlisk gatunków i identyfikacji zachodzących w nich tendencji. Zasady prowadzenia monitoringu dla przedmiotów ochrony oparto na metodyce opracowanej przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Określono współrzędne geograficzne stałych miejsc wykonywania badań monitoringowych.

Nie stwierdzono potrzeby uzupełnienia stanu wiedzy o przedmiotach ochrony i uwarunkowaniach ich ochrony.

4. Sformułowano wskazania do zmian w istniejących studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz planie zagospodarowania przestrzennego województwa.

Na podstawie analizy dokumentów planistycznych gminy Jaworzno:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Jaworzna
- Miejscowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego „Ciężkowice” w Jaworznie Uchwała nr XLVI/620/2010 Rady Miejskiej w Jaworznie z dnia 29 czerwca 2010 r. wraz z załącznikami

w kontekście wpływu realizacji ich ustaleń na siedliska i gatunki podlegające ochronie sformułowano zalecenia/postulaty dotyczące ich zmiany.

Biorąc pod uwagę czynniki warunkujące utrzymanie stanu ochrony populacji gatunków i siedlisk przyrodniczych związane z ustaleniami dokumentów planistycznych szczególną uwagę zwrócono w przypadku aktualizacji studium, w obrębie obszaru Natura 2000 należy zrezygnować z zapisu „tereny korzystne do lokalizacji nowych ujęć wód podziemnych” pozostawiając jedynie informację o zasobach złoża. Zwrócono również uwagę na konieczność ujawnienia przebiegu granicy ostoje w drugim wskazanym powyżej dokumencie planistycznym (zał 6 do Zarządzenia).

W wyniku prac nad planem zadań ochronnych dla przedmiotowego obszaru stwierdzono, że nie jest konieczne sporządzenie Planu Ochrony dla obszaru Natura 2000 Łąki w Jaworznie PLH240042 ponieważ plan zadań ochronnych jest wystarczającym narzędziem do zapewnienia ochrony przedmiotowi ochrony w obszarze z uwagi na zaplanowane działania ochronne oraz zakres wskazanego monitoringu.

Przebieg granic ostoje Łąki w Jaworznie PLH240042 przedstawiono na załączniku mapowym oraz opisano w oparciu o 186 punkty węzłowe, dla których podano długość i szerokość geograficzną w układzie współrzędnych płaskich prostokątnych PL-1992 (zał. 1 i 2 do Zarządzenia).

II Udział społeczeństwa

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Katowicach zapewniła możliwość aktywnego udziału wszystkich zainteresowanych w trakcie całego procesu wypracowywania ustaleń planu zadań ochronnych – do prac nad planem zostali zaproszeni przedstawiciele gminy, starostwa, rolników, gospodarujących wodami, a także naukowcy i przedstawiciele ekologicznych organizacji pozarządowych. Przygotowując projekt zarządzenia wzięto także pod uwagę wnioski i uwagi zgłoszone przez ww. zainteresowanych.

Mając na względzie art. 28 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach zapewnił możliwość udziału społeczeństwa w opracowaniu dokumentu na zasadach określonych w ustawie z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Fakt przystąpienia do sporządzenia planu zadań ochronnych dla obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Łąki w Jaworznie PLH240042 podano do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie ogłoszenia (informacja z dnia 26 stycznia 2016r.) na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony

Środowiska w Katowicach, a także poinformowanie właściwych terenowo jednostek samorządowych, Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej, organizacji pozarządowych oraz pozostałych zidentyfikowanych zainteresowanych.

Informację o sporządzeniu projektu przedmiotowego zarządzenia podano do publicznej wiadomości, poprzez obwieszczenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Katowicach z 23 lipca 2019r. W obwieszczeniu poinformowano o możliwości i sposobie zgłaszania uwag, podając, że winny być one wnoszone do Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w terminie 21 dni.

Obwieszczenie to zamieszczono na stronie internetowej i tablicy ogłoszeń Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Katowicach, a także przekazano do właściwego miejscowo Urzędu Miasta w Jaworznie.

W wyznaczonym terminie wpłynęła uwaga Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska dotycząca załącznika nr 5 do zarządzenia, aby w kolumnie „Obszar wdrażania” wpisać numery działek ewidencyjnych po przecinku. Uwaga została uwzględniona numery działek ewidencyjnych zostały wpisane po przecinku.

W związku z art. 59 ust. 2 ustawy z 23 stycznia 2009r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1464) przedmiotowy plan zadań ochronnych, jako akt prawa miejscowego został uzgodniony przez Wojewodę Śląskiego pismem nr: IFIII.710.12.2019 z 9 października 2019r.